

Asia: VN/25975/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta laiksi potilasasiavastaavista ja sosiaaliasiavastaavista

Lausunnonantajan lausunto

1. Edistääkö hallituksen esitysluonnos nykyistä paremmin potilaan sekä sosiaalihuollon ja varhaiskasvatuksen asiakkaan oikeuksien ja oikeusturvan toteutumista?

Suomen potilasasiamiehet ry katsoo, että hallituksen esitysluonnos sisältää useita parannusehdotuksia potilaan ja asiakkaan oikeuksien toteutumiseen.

Ehdotukset potilasasiavastaavien toiminnan valtakunnallisesta yhtenäistämisestä, riippumattomuus ja päätoimisuuden edistäminen, pätevyysvaatimukset, tilastointi sekä raportointivelvoite ja Valviran ylläpitämä valtakunnallinen rekisteri asiamiehistä ovat kaikki tervetulleita parannuksia nykyiseen.

2. Onko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa pääasiassa hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän järjestämänä? (2 ja 3 §)

Pääasiassa kyllä.

Isommat organisaatiot mahdollistavat paremmin tehtävän hoitamisen kokopäiväisesti sekä usein myös turvaavat riippumatonta ja itsenäisempää asemaa.

Haasteena on kuitenkin joidenkin yksityisten terveydenhuollon palveluntuottajien potilasasiavastaava -toiminnan järjestäminen. Esimerkkinä voidaan ottaa yksityisen terveydenhuollon valtakunnallisia toimijoita, jossa nykyinen potilasasiamiestoiminta on järjestetty esimerkillisesti. Parhaimmillaan mm. organisaation toiminnan ja avainhenkilöiden tuntemus edistää niin potilasturvallisuutta, palvelun laadun kehittämistä kuin potilaan oikeuksien toteutumistakin.

3. Onko potilasasiavastaavien toiminta tarkoituksenmukaista järjestää jatkossa erikseen

a. valtion mielisairaaloissa

b. Puolustusvoimien terveydenhuollossa

c. Vankiterveydenhuollossa

d. Työterveyslaitoksessa? (4 §)

Kaikkiin kyllä.

4. Ovatko potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riittävyttä ja vastuuhenkilön nimeämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia? (2 § 4 momentti, 4 § 4 momentti)

Tarkennusta toivottaisi asiavastaavien riittävään resursointiin, jotta potilaiden yhdenvertaisuusperiaate toteutuisi valtakunnallisesti myös palveluiden saatavuuden kannalta.

5. Turvaako esitys riittävästi potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien riippumattomuuden ja puolueettomuuden? (2 § 3 momentti, 4 § 3 momentti, 5 §)

Kyllä turvaa.

Lakiesityksen 2§:n 3 momentissa todetaan, että potilasasiavastaavien ja sosiaaliasiavastaavien toiminta organisoidaan hyvinvointialueella siten, että potilasasiavastaavat ja sosiaaliasiavastaavat muodostavat yhtenäisesti ohjatun, erillisen hallinnollisen kokonaisuuden hyvinvointialueen organisaatiossa. Myös tämä edellä mainittu asiavastaavien työtehtävien erottaminen selkeästi palvelun tuottamisesta ja järjestämisestä omana hallinnollisena kokonaisuutena on tervetullut uudistus.

6. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön kelpoisuutta koskeva säännös tarkoituksenmukainen? (6 §)

Kyllä on tarkoituksenmukainen.

Lakiesityksessä ehdotetaan, että potilasasiavastaavan, ja sosiaaliasiavastaavan ja toiminnan vastuuhenkilön tehtävään olisi kelpoinen henkilö, jolla on tehtävään soveltuva ylempi korkeakoulututkinto ja tehtävän edellyttämä tehtäväalan tuntemus. Asiakkaiden asioiden hoitaminen edellyttää asiantuntemusta, jota korkeakoulututkinto tukee sekä tehtäväalan tuntemus helpottaa asioiden hoitamista.

7. Onko esityksessä huomioitu asianmukaisesti asiakkaiden kielelliset oikeudet? (7 §)

Kyllä on huomioitu riittävästi

8. Onko potilasasiavastaavan, sosiaaliasiavastaavan ja vastuuhenkilön tehtävät määritelty tarkoituksenmukaisesti? (8 §)

Pääsääntöisesti kyllä.

Lakiesityksessä ehdotetaan, että potilasasiavastaavan tulisi neuvoa, miten kantelu, oikaisuvaatimus, valitus, vahingonkorvausvaatimus, potilas- tai lääkevahinkoa koskeva korvausvaatimus tai muu potilaan terveydenhuollon oikeusturvaan liittyvä asia voidaan panna vireille toimivaltaisessa viranomaisessa. Potilasasiavastaavalla ei olisi kuitenkaan velvoitetta avustaa potilasta mainituissa asioissa asiakirjojen laadinnassa, vaan ainoastaan neuvoa millaiset oikeusturvakeinot potilaalla on käytettävissään sekä miten ja missä viranomaisessa hän voi panna asiansa vireille. Ehdotus voi heikentää asiakkaan asemaa varsinkin silloin, jos hän ei kykene itse hoitamaan asiaansa. Harkittavaksi tulisikin mahdollinen kohdan selkeyttäminen - avustaako potilasasiavastaava muissakin asiakirjoissa kuin vain muistutuksen tekemisessä? Näinhän käytännössä monet potilasasiamiehet jo tälläkin hetkellä tekevät. Potilasasiamiesyhdistyksen näkemyksen mukaan selkeä tehtävien määrittely edistää potilaan oikeuksien yhdenvertaista toteutumista valtakunnallisesti.

Tärkeä olisi taata myös kasvatusten saatavat potilasasiavastaavan palvelut. Näin turvattaisi etenkin herkässä ja haavoittuvammassa asemassa olevien potilaiden palveluiden saatavuus.

Potilas- ja sosiaaliasiavastaavat saavat yhteydenotoissaan runsaasti arvokasta tietoa myös potilas- ja asiakasturvallisuuteen liittyen. Pykälään voisi harkita lisättäväksi maininta potilas- ja asiakasturvallisuuden edistämisestä.

Erikokoisten hyvinvointialueiden osalta pieni huoli herää vastuuhenkilön mahdollisesta liian laajasta toimialueesta, ” Koska hyvinvointialueen vastuuhenkilö toimii sekä potilasasiavastaavien että sosiaaliasiavastaavien toiminnan vastuuhenkilönä, tulisi hänellä olla tuntemusta molemmilta tehtäväaloilta siten, että hän kykenee toimimaan tehtävässään.

9. Ovatko rekisterinpitoa ja henkilötietojen käsittelyä koskevat säännökset asianmukaiset ja tarkoituksenmukaiset? (9 – 12 §)

Pääsääntöisesti kyllä.

Tämä on erittäin tervetullut ehdotus ja parantaa monilta osin olennaisesti nykyistä tilannetta.

10. Ovatko potilasasiavastaava ja sosiaaliasiavastaava –nimikkeet sopivat potilasasiamiesten ja sosiaaliasiamiesten uusiksi nimikkeiksi?

Potilasasiamiesyhdistyksen jäsenille tehdyssä kyselyssä nimikkeeksi toivottiin potilasoikeusvastaavaa.

11. Vapaamuotoiset huomiot

Potilasasiamiesyhdistyksen toiveena oli, että lakiehdotuksessa olisi säädetty potilas- ja sosiaaliasiavastaavien korotetusta irtisanomissuojasta tai vastatoimien kiellosta.

Potilasasiavastaavan tehtävän sisällön määrittelyä (neuvonta/avustaminen) tulisi vielä harkita luonnoksessa esitettyä yksityiskohtaisemmin, jotta potilaiden oikeudet toteutuisivat yhdenvertaisesti. Luonnoksessa todetaan (8§ 3momentti) potilasasiavastaavan tehtäväksi neuvoa, kuinka kantelu, oikaisuvaatimus, valitus, vahingonkorvausvaatimus, potilas- tai lääkevahinkoa koskeva korvausvaatimus tai muu potilaan terveydenhuollon oikeusturvaan liittyvä asia voidaan panna vireille toimivaltaisessa viranomaisessa. Lain esitöissä ilmenee, että potilasasiavastaavan harkintaan jätetään monet potilaan oikeuksien toteutumiseen liittyvät konkreettiset avustamistoimet. Tämä ei edistä potilaan oikeuksien yhdenvertaista toteutumista nykyisestä tilanteesta, jossa potilaat voivat saada hyvin eritasoista ja -sisältöistä palvelua. Yhdenmukaiset toimintakäytännöt takaisivat etenkin herkässä ja haavoittuvassa asemassa olevien potilaiden oikeuksien toteutumista.

Samoin potilasasiavastaavien valtakunnalliseen ohjaukseen sekä potilasasiavastaavan työnsuorituksen liittyvä valvonta jää esityksessä joiltain osin epäselväksi. Valvova viranomainen valvoo asiavastaava -toiminnan järjestämistä vastuuta, mutta epäselväksi jää, ulottuuko valvonta myös yksittäisen asiamiehen työnsuorituksen valvontaan.

Tärkeää olisi mainita, että potilasasiavastaavien palveluiden tulee olla saatavilla myös kasvatusten. Osan hyvinvointialueiden laajuus ja toisaalta herkässä ja haavoittuvassa asemassa olevien potilaiden/asiakkaiden tarpeet potilaan oikeuksien toteutumisesta tulisi huomioida erityisen tarkasti. Huolena on, että potilasasiavastaavien palvelua tarjotaan "etäpalveluna", joka ei edistä potilaan oikeuksien yhdenvertaista toteutumista.

Sykkö Hanna
Suomen Potilasasiamiehet ry - Suomen Potilasasiamiehet ry

